

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการลงทุนทำสวนส้มโอเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในอำเภอสาริกา จังหวัดนครนายก ได้ทำการสำรวจเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 16 ราย และเกษตรกร ที่ทำการลงทุนพัฒนาสวนส้มโอเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีจำนวน 5 ราย พบว่าลักษณะทั่วไป ของหัวหน้าครอบครัวเป็นเพศชาย ร้อยละ 93.75 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 6.25 อายุของหัวหน้า ครอบครัวมีอายุเฉลี่ย 54.63 ปี มีระดับการศึกษาจบเกณฑ์บังคับ คือ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด เกษตรกรทั้งหมดมีประสบการณ์ในการทำสวนส้มโอเฉลี่ย 17 ปี และเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเฉลี่ย 2 ปี

รูปแบบของการพัฒนาสวนส้มโอ ไอทีเอ็ม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านแก่งสามชั้น ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยทั่วไปเริ่มจากเกษตรกรมีความสนใจเข้าร่วมเป็น สมาชิกโครงการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง ซึ่งเป็นฝ่ายรับผิดชอบ โครงการ จากนั้นเกษตรกรจะต้องเข้าประชุมเพื่อทำความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเข้ารับการอบรม เพื่อให้มีความรู้ มีความเป็นผู้รู้ ความสามารถในการต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ จากนั้นเกษตรกรจะต้องทำการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ๆ บริเวณบ้านพัก และสวนของเกษตรกรให้มีความสะอาด สวยงามและปลอดภัย และพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะต้องผ่านการประเมิน และการรับรองจากสำนักงานเกษตรจังหวัด นครนายก และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลาง เขต 8 จึงจะสามารถเปิดให้บริการต้อนรับ นักท่องเที่ยวได้ ในระยะแรกนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวชม เป็นคณะศึกษาดูงานจาก หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของส่วนภาครัฐบาล และเอกชน ที่ต้องการศึกษาดูงานด้านการเกษตร และการ จัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดนครนายก โดยผ่านการประสานงานของศูนย์ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสวนส้มโอไอพีเอ็ม บ้านแก่งสามชั้น ได้แก่ ชมการสาธิต และให้ความรู้เรื่องการขยายพันธุ์ไม้ วิธีการทำเกษตรแบบไอพีเอ็ม หรือเรื่องอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เดินเที่ยวชม และชิมส้มโอคุณภาพดีปลอดสารเคมี และชื่นชมธรรมชาติแก่งสามชั้น ชี้อัจฉริยะสวนส้มโอ เล่นน้ำ ล่องแก่ง หรือพักผ่อนที่บ่อน้ำพุร้อนที่บ้านเกษตรกร

สำหรับปัญหาของการลงทุนทำสวนส้มโอไอพีเอ็มเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นปัญหาในส่วนการผลิตส้มโอ ปัญหาที่สำคัญคือการแพร่ระบาดของโรคและแมลง เมื่อเกิดการระบาดของโรคกับส้มโอ ทำให้ความเสียหายแก่ผลผลิต ปริมาณและคุณภาพของส้มโอลดลง รองลงมาเป็นปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาแพง อันดับสุดท้ายคือเงินลงทุนไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาด้านการตลาดพบว่า มีปัญหาตลาดจำหน่ายผลผลิต เนื่องจากผลผลิตส่วนมากจะจำหน่ายในพื้นที่ เมื่อผลผลิตของเกษตรกรออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากทำให้ราคาส้มโอตกต่ำ และมีส้มโอเหลือทิ้งเป็นจำนวนมาก และส่วนที่สอง เป็นปัญหาในส่วนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปัญหาที่สำคัญคือรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย และปัญหาด้านปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณบ้านพัก และภายในสวนยังไม่เป็นที่พอใจของนักท่องเที่ยว ส่วนปัญหาด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวรับทราบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวน้อย ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

ผลตอบแทนจากโครงการลงทุนพัฒนาสวนส้มโอไอพีเอ็ม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถหาได้จากผลของกำไรที่โครงการได้รับจากการคำนวณรายได้ทั้งหมดหักด้วยค่าใช้จ่ายทั้งหมด พบว่ากำไรในปีแรกมีกำไรเป็นลบ เท่ากับ -1,016,300 บาท เนื่องจากเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูง และในปีที่ 2 3 และ 4 เกษตรกรมีกำไรเป็นบวก มีค่าเท่ากับ 574,260 508,300 และ 614,910 บาท ตามลำดับ และในปีสุดท้ายของโครงการได้นำมูลค่าคงเหลือและมูลค่าซากรวมเข้าเป็นรายได้ เกษตรกรจะมีกำไรเท่ากับ 1,407,050 บาท

การวิเคราะห์ทางการเงินของโครงการลงทุน เพื่ออธิบายถึงความเป็นไปได้ของการลงทุนทำสวนส้มโอไอพีเอ็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะใช้เกณฑ์ในการวัดความเป็นไปได้ 3 หลักเกณฑ์ คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) และอัตราผลตอบแทนของการลงทุน (IRR) ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ผลการวิเคราะห์พบว่า เมื่อกำหนดอัตราคิดลดร้อยละ 7.5 สามารถหามูลค่าปัจจุบันของ รายได้ (PVB) เท่ากับ 3,480,906 บาท มูลค่าปัจจุบันของรายจ่าย (PVC) เท่ากับ 2,554,637 บาท ดังนั้นมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 926,267 บาท อัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) เท่ากับ 1.36 และอัตราผลตอบแทนของการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ 44 จากผลการวิเคราะห์ที่ค่ามูลค่า ปัจจุบันสุทธิ (NPV) ที่ได้นั้นมีค่ามากกว่าศูนย์ ค่าอัตราส่วนรายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) มีค่ามากกว่า หนึ่ง และอัตราผลตอบแทนของการลงทุน (IRR) มีเท่ากับร้อยละ 44 ซึ่งมีความมากกว่าอัตราคิดลด ร้อยละ 7.5 ดังนั้น การลงทุนพัฒนาสวนส้มโอ ไอพีเอ็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงมีความ คຸ້ມค่าในการลงทุน

ใน โครงการลงทุนทำสวนส้มโอ ไอพีเอ็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการลงทุนใน ระยะยาว ดังนั้นเกษตรกรผู้ลงทุนอาจเผชิญกับความเสี่งและความไม่แน่นอน ซึ่งอาจเกิดขึ้นจาก การเปลี่ยนแปลงของรายได้และค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการลงทุน ซึ่งจะทําให้ผลการวิเคราะห์เปลี่ยนแปลง ไปจากเดิม จะส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจที่จะลงทุนของเกษตรกรได้ ดังนั้นทางหนึ่งที่จะป้องกัน ความเสี่งและความไม่แน่นอนของการลงทุน โดยทําการวิเคราะห์ค่าความแปรเปลี่ยน (STV) ซึ่ง จะทําการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนด้านต้นทุน (SVT_C) และทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนด้านผล ตอบแทน (SVT_B) สามารถสรุปได้ว่า ถ้าต้นทุนรวมเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 36.26 หรือผลตอบแทน รวมลดลงไม่เกินร้อยละ 26.60 จะทําให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเท่ากับศูนย์ และอัตราส่วน รายได้ต่อค่าใช้จ่าย (BCR) มีค่าเท่ากับ 1 ซึ่งจะแสดงถึงระดับความเสี่งหรือขีดความสามารถในการ รับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุน และการลดลงของผลตอบแทน จากผลการวิเคราะห์แสดง ให้เห็นว่าโครงการมีระดับความเสี่งปานกลาง ดังนั้นเกษตรกรจึงจำเป็นต้องหาวิธีป้องกันความ เสี่งที่อาจเกิดขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

รายละเอียดจากผลการศึกษาที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น การลงทุนทำสวนส้มโอ ไอพีเอ็มเพื่อ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นทางเลือกใหม่ของเกษตรกรเพื่อสร้างรายได้ และเพิ่มมูลค่า ให้กับผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาสวนส้มโอ ไอพีเอ็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีศักยภาพมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา
2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานในส่วนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.1 ในโครงการลงทุนเพื่อพัฒนาสวนส้มโอไอพีเอ็ม เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ที่ทำการศึกษ ควรมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการ ทำหน้าที่ดูแล ติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับฟังปัญหา และให้คำปรึกษาแนะนำแก่สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการอย่างสม่ำเสมอ

1.2 หน่วยงานของรัฐบาล และส่วนขององค์กรท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนและพัฒนาด้านสาธารณูปโภคให้กับพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดและการดูแลด้านสิ่งแวดล้อม เช่นการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย มลภาวะทางน้ำ เป็นต้น

1.3 ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ให้แก่เกษตรกร และทำให้เกษตรกรมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนและพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

1.4 จากการสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการลงทุนเพื่อพัฒนาสวนส้มโอไอพีเอ็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบว่าปัญหาขาดความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้ไม่สามารถกระจายนักท่องเที่ยวไปยังส่วนของสมาชิกรายอื่น ๆ ได้อย่างทั่วถึง

ดังนั้นเกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเชื่อมโยงกับจุดที่ให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวให้กับสมาชิกในกลุ่มอย่างทั่วถึง

1.5 ควรมีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรูปแบบบริษัทนำเที่ยว มีมัคคุเทศก์ ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่น โดยมีการจัดแพคเกจท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว

1.6 ควรจัดพื้นที่ส่วนกลาง เพื่อเป็นทำสถานที่จำหน่ายผลผลิตทางเกษตรเพื่อเป็นตลาดกลางในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และของที่ระลึกมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวได้

2. ปัญหาและอุปสรรคในส่วนการผลิตของสวนส้ม โอ ไอพีเอ็ม

พบว่าเกษตรกรมักประสบปัญหาของการระบาดของโรคและแมลง เนื่องจากการทำสวนส้ม โอ แบบไอพีเอ็ม เป็นการทำเกษตรที่ใช้วิธีการกำจัดและป้องกันแบบผสมผสานกับแนวธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมี หรือใช้เมื่อจำเป็น เมื่อเกิดการระบาดของโรคและแมลงจึงทำให้การรักษาและการกำจัดไม่ได้ผล เกิดความเสียหายแก่ผลผลิตเป็นจำนวนมาก ดังนั้นหน่วยงานของรัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือเกษตรกรดังต่อไปนี้

2.1 ควรให้ความรู้ในการดูแลรักษา ตลอดจนวิธีการใช้สารเคมีในการป้องกันและรักษาโรคและแมลงที่ถูกต้อง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลือกใช้สารเคมีได้ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพในการดูแลรักษาโรค และกำจัดแมลงได้มากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยโรคและแมลงศัตรูของส้ม โอ โดยเฉพาะ และศึกษาถึงการระบาดของโรคที่เกิดขึ้นเฉพาะถิ่น เพื่อหาสาเหตุ และการดูแลป้องกันรักษาส้ม โอให้มีประสิทธิภาพ และเผยแพร่ความรู้ที่ได้ให้แก่เกษตรกรต่อไป

2.3 ควรมีการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของพันธุ์ส้ม โอ ให้มีความแข็งแรง และต้านทานต่อโรค และแมลงศัตรูพืช อีกทั้งปรับปรุงคุณภาพของส้ม โอ ให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น

2.4 ปัญหาด้านการตลาดของส้ม โอ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ภายในพื้นที่ และในจังหวัดนครนายก เมื่อมีผลผลิตออกสู่ตลาดมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถระบายผลผลิตออกได้ทัน จึงทำให้เกิดการเน่าเสีย ดังนั้นหน่วยงานของรัฐบาลจึงต้องมีการจัดหา และขยายตลาดแห่งใหม่ ซึ่งอาจเป็นตลาดต่างจังหวัด หรือตลาดต่างประเทศ เพื่อรองรับผลผลิตและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้แก่เกษตรกร

3. ข้อเสนอแนะด้านการตลาด

3.1 หน่วยงานของรัฐบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสวนส้มโอไอพีเอ็ม บ้านแก่งสามชั้น ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น โดยให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะมากขึ้น เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร ต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 การจัดงานประชาสัมพันธ์ จากการจัดงานเทศกาลประจำปีของจังหวัดนครนายก หรือร่วมกับจังหวัดอื่น ๆ ให้มากขึ้น

3.3 ให้การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวให้แก่บริษัทนำเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพ และกิจกรรมที่น่าสนใจที่มีของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนส้มโอไอพีเอ็มมากขึ้น

3.5 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในด้านผลไม้ปลอดสารพิษ โดยให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยจากการบริโภคผลไม้ปลอดสารพิษ เพื่อให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความสำคัญและมานิยมบริโภคกันมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ราคาผลผลิตผลไม้ปลอดสารพิษมีราคาที่สูงขึ้น

4. ข้อเสนอแนะด้านการปรับปรุงโครงการ

4.1 การลดปัจจัยการผลิต

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ต้นทุนทั้งหมดของโครงการสามารถเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ 36.26 เกษตรกรควรมีการป้องกันความเสี่ยงดังต่อไปนี้

4.1.1 ลดการใช้ปุ๋ยเคมี แล้วหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยชีวภาพเพิ่มขึ้น

4.1.2 ลดปริมาณการใช้สารเคมี หรือใช้เมื่อจำเป็น แล้วใช้วิธีทางธรรมชาติ หรือการใช้สารชีวภาพช่วยในการรักษาโรคและกำจัดแมลง

4.1.3 ลดค่าใช้จ่ายของน้ำมันเชื้อเพลิง เนื่องจากราคาน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาสูงขึ้น
เกษตรกรจึงควรลดต้นทุนโดยการใช้พลังงานทดแทน เช่น การใช้แก๊สโซฮอลล์ หรือ ไบโอดีเซล

4.1.4 การใช้พลังงานอื่นทดแทน เช่น การผลิตก๊าซชีวภาพ (ก๊าซมีเทน) ใช้เอง
ภายในครัวเรือนของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรควรศึกษา และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญให้
การปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิด

4.2 การเพิ่มผลตอบแทนของโครงการ

จากการวิเคราะห์ความแปรเปลี่ยนด้านปัจจัยผลตอบแทนของโครงการ พบว่า
ผลตอบแทนของโครงการสามารถลดลงได้ร้อยละ 26.60 เกษตรกรควรมีการป้องกันความเสี่ยง
ดังต่อไปนี้

4.2.1 ปรับปรุงคุณภาพด้านการบริการ เพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องเกิดความประทับใจใน
การให้บริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่ม และอยากกลับมาเที่ยวใหม่อีกครั้ง
จึงควรมีกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความหลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

4.2.2 การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวแบบครบวงจร โดยการสร้างเครือข่ายแหล่ง
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นภายในกลุ่มสมาชิก และกลุ่มเครือข่ายภายนอก ได้แก่ กลุ่มธุรกิจโรงแรม
รีสอร์ท ที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง หรือกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวแบบผจญภัย ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือ
เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเป็นการกระจายรายได้ได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาด้านอุปทานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในการศึกษาครั้ง
ต่อไปนั้น ควรมีการศึกษาทางด้านอุปสงค์เพื่อให้มีความชัดเจน และเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรของกลุ่มเกษตรกรสวนส้มโอไอพีเอ็ม บ้านแก่งสามชั้น เพื่อตอบสนองความต้องการของ
นักท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการลงทุนนี้ ให้ทราบถึงประโยชน์และต้นทุนที่แท้จริง ทั้งทางตรงและทางอ้อม และผลกระทบที่เกิดจากโครงการที่มีผลต่อพื้นที่ข้างเคียง ในรูปผลกระทบทางการกายภาพ สิ่งแวดล้อมและทางสังคมด้วย

3. ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบของโครงการที่มีต่อธุรกิจการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนส้ม โอ ไอพีเอ็ม บ้านแก่งสามชั้น

4. ในสภาพความเป็นจริง เกษตรกรจะทำการลงทุนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการทยอยลงทุนในแต่ละปี ทำให้ช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย และแรงงานที่ใช้ไป แต่ในการศึกษาค้างนี้ไม่ได้นำปัจจัยดังกล่าวนี้มาวิเคราะห์ ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาและวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนในกรณีดังกล่าวด้วย

5. ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายในโครงการลงทุนพัฒนาสวนส้ม โอ ไอพีเอ็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีสมาชิกเกษตรกรส้ม โอ ไอพีเอ็ม จำนวน 16 ราย ในพื้นที่ 80 ไร่ แต่ในการศึกษานี้ได้คำนวณจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นการขายสินค้าและบริการให้แก่นักท่องเที่ยวจากเกษตรกรที่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 5 ราย เท่านั้น แต่ในความเป็นจริงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากผลประโยชน์ที่เกษตรกรทั้ง 5 ราย ได้รับนั้นอาจจะอยู่ในส่วนของเกษตรกรสามารถในการขายผลผลิตได้เพิ่มขึ้น ช่วยลดการเกิดปัญหาผลผลิตเน่าเสีย ลดปริมาณผลผลิตที่จะออกสู่ตลาดมากเกินไป สมาชิกรายอื่นๆ ที่ยังไม่สามารถเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้สามารถนำผลผลิตมาฝากขายยังจุดจำหน่ายสินค้า การได้รับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้ดีขึ้น และการที่เกษตรกรได้รับการศึกษาหรือการได้พัฒนาตัวเกษตรกรเอง เป็นต้น

6. การศึกษานี้ได้กำหนดให้ผลประโยชน์ของโครงการเพิ่มขึ้นตามปริมาณของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสวนส้ม โอ ไอพีเอ็มเท่านั้น จึงควรทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในกรณีอื่นๆ ที่ทำให้ผลประโยชน์ของโครงการเพิ่มขึ้น ในกรณีดังต่อไปนี้

1) กรณีโครงการลงทุนพัฒนาสวนส้ม โอ ไอพีเอ็มเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีสมาชิกรายอื่นๆ ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพิ่มขึ้นจากเดิมจำนวน 5 ราย

2) กรณีของการลดปริมาณสัมโให้แก่พ่อค้าในการขายแบบเหมาสวน แล้วเพิ่มปริมาณสัมโไว้สำหรับขายให้แก่ักท่องเที่ยวมากขึ้น

3) กรณีที่เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น